

Оксана Броніславівна Залюбівська,

старший викладач кафедри філософії та гуманітарних наук
Вінницького національного технічного університету

Олександр Васильович Діденко,

доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-організаційного відділу
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

У статті визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів (спрямованість процесу формування риторичної культури магістрантів на майбутню науково-педагогічну діяльність; застосування інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури магістрантів в межах навчального курсу риторики; упровадження дистанційного навчання риторики; інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища).

Ключові слова: педагогічні умови, формування, риторична культура викладача технічного університету, інтеграція навчання, дистанційне навчання, навчальне риторичне середовище.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Важливими завданнями вищої освіти є формування в учасників навчального процесу професійної, соціальної, комунікативної компетентностей, утвердження моральних цінностей, громадянської активності та відповідальності. Це висуває до викладача вищої школи вимогу володіти переконливим мислёмовленням, педагогічною майстерністю в організації навчання на засадах гуманізму, діалогу, співробітництва. Відтак невід'ємною ознакою професіоналізму педагога є його риторична культура (далі – РК). Особливо гостро постає

питання розвитку РК викладачів технічних університетів. У системі їх підготовки риторика набуває визначального значення. Окрім формування навичок живого переконливого мовлення, ефективного спілкування, текстотворення, вона покликана вирішити специфічне завдання – замістити в структурі особистості магістранта техноцентричну спрямованість інженера людиноцентричною спрямованістю педагога, сформувати гуманітарно-інженерне мислення, пріоритетами якого є гуманістична цінність інновацій технічного прогресу, цінність людської особистості, цінність діалогу.

Але при всій очевидності педагогічного значення РК, впровадження риторики в систему підготовки майбутніх викладачів технічних університетів (і не лише технічних) відбувається повільно й несистемно. Відтак у вітчизняній риторичній донині відсутня цілісна концепція формування РК майбутніх фахівців; уваги потребує дослідження педагогічних умов формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми та на які спираються автори. РК педагога розглядається Н. Безменовою, Н. Голуб, Т. Донською, І. Зязюном, Н. Іпполітовою, Л. Мацько, А. Михальською, Г. Сагач, Н. Тарасевич та ін. Обґрунтування педагогічних умов формування РК майбутніх педагогів знаходимо в дисертаційних дослідженнях Л. Аксьонової, Л. Анісарової, Я. Білоусової, Т. Габдурахімової, Н. Голуб, Л. Горобець; А. Первушиної, В. Тарасової, Л. Ткаченко та ін. Дослідники виділяють як спільні, так і відмінні педагогічні умови цього процесу. Відмінності пов'язані з особливостями майбутньої професії студентів (учитель, соціальний педагог, викладач вищої школи та ін.), з баченням педагогічного процесу, сутності та змісту риторики, РК та іншими чинниками. Аналіз вказаних праць дозволяє узагальнити пропонувані науковцями педагогічні умови формування РК за трьома напрямками. *Концептуально-змістові умови:* професійно-педагогічна спрямованість навчання (Л. Аксьонова, Л. Горобець, А. Первушина), забезпечення пріоритету індивідуальності, самоцінності, самобутності студента

(Н. Голуб), спрямованість на риторичне самовдосконалення (Н. Голуб, Т. Габдурахімова), формування потреби у вільному володінні мовою (Л. Горобець) тощо. *Методичні умови*: поетапна технологія навчання риторики (Л. Анісарова, Л. Горобець, В. Тарасова, Л. Ткаченко); активізація навчальної діяльності студентів (Я. Білоусова, А. Первушина, Л. Ткаченко), застосування інтерактивних методів і форм навчання риторики (Н. Голуб); ігрове та тренінгове навчання риторики (Л. Ткаченко) тощо. *Організаційні умови*: застосування кредитно-модульної технології (Голуб), організація самостійної роботи студента з риторики (Н. Голуб, Т. Габдурахімова) інтеграція гуманітарних дисциплін і курсу риторики у формуванні РК (Я. Білоусова) тощо. У формуванні РК студентів технічних ВНЗ Л. Анісарова робить акцент на специфічній технологічності риторики, оскільки опанувати технологічні процеси для майбутніх інженерів, на її думку, – звична справа [1]. Т. Габдурахімова обґрунтовує ефективність самовиховання у формуванні риторичних умінь майбутніх інженерів [2].

Також у визначенні й обґрунтуванні педагогічних умов формування РК майбутніх викладачів технічних університетів були враховані положення сучасної дидактики (В. Безпалько, І. Бех, М. Кларин, О. Пехота, В. Сластенин та ін.); застосування інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційного навчання (Є. Полат, С. Сисоєва, А. Хуторської та ін.); інтеграції навчання (І. Козловська, А. Коломієць та ін.); особливості підготовки фахівців у вищій технічній школі (О. Коваленко, В. Петрук, О. Романовський, В. Шубін та ін.), магістерської підготовки (С. Вітвицька, О. Гура, Г. Козлакова та ін.).

Щодо самого поняття «педагогічні умови», то тут спираємося на визначення В. Андрєєва (це результат цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, організаційних форм навчання для досягнення поставленої мети [3]) та положення Н. Яковлевої (педагогічні умови є саме комплексом, тоді як випадкові, розрізнені умови не здатні розв'язувати педагогічні завдання [4]).

Метою статті є визначення та наукове обґрунтування педагогічних умов

формування РК майбутніх викладачів технічних університетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню РК майбутніх викладачів технічних університетів в умовах магістерської підготовки, визначимо комплексом взаємодоповнюваних, взаємопов'язаних і взаємообумовлених заходів, що охоплюють 1) концепцію й зміст; 2) методичне забезпечення та 3) організацію цього процесу.

Педагогічний досвід традиційного викладання риторики, педагогічні спостереження, бесіди, анкетування магістрантів технічного університету дозволили виявити такі проблеми у формуванні їхньої РК. 1. У мотивації навчання риторики переважають зовнішні мотиви, спрямовані на отримання оцінки; провідні мотиви риторичної педагогічної діяльності формуються частково. 2. Обсяг годин, що виділяється на дисципліну, не достатній для впровадження методів навчання на формування кожного окремого компоненту РК, для вправління в написанні та виголошенні багатьох видів, жанрів риторичних текстів, для діалогічної та полілогічної мисленнево-мовленнєвої практики. 3. Особливість розподілу навчальних годин дисциплін магістерської підготовки (2/3 складає самосійна робота магістрантів) не є позитивним чинником формування РК, оскільки «аудиторність» є іманентною ознакою риторичної діяльності. Відтак постає потреба у зміні традиційних підходів до організації самостійної роботи студентів. 4. Помітні проблеми у формуванні особистісно-виконавського компоненту РК. Тут також «спрацьовує» брак аудиторного часу, а також специфіка навчання в технічному університеті. Тому сама лише спеціальна дисципліна не розв'язує проблему.

Отже, урахувавши результати аналізу наукових праць, положення сучасної дидактики вищої школи, власний педагогічний досвід викладання риторики, сутність та зміст РК майбутніх викладачів технічних університетів, припускаємо, що її формування в процесі магістерської підготовки буде відбуватись більш результативно за таких педагогічних умов.

1. Спрямованість процесу формування РК магістрантів на майбутню

науково-педагогічну діяльність. Актуальною вимогою, що висуваються до вищої школи, є посилення й поліпшення професійної спрямованості навчання. До запровадження ступеневої системи вищої освіти в Україні, науково-педагогічні кадри традиційно виховувалися в аспірантурі, де процес педагогічної підготовки поступався за важливістю науково-дослідницькій діяльності аспірантів. В результаті непедагогічні ВНЗ отримували науковців, далеких від педагогіки й педагогічної майстерності. Магістратура покликана виправити існуючу суперечність. Так, у Положенні про порядок підготовки магістрів у ВНТУ (одному з перших університетів України, де з 1991 року була запроваджена на засадах експерименту рівнева система підготовки студентів) зазначено, що метою підготовки магістрів є, зокрема, забезпечення потреб ВНТУ в науково-педагогічних кадрах. Це нині зафіксовано в законодавчих документах. Отож, саме в магістратурі технічних університетів, де є широка психолого-педагогічна, гуманітарна, в тому числі риторична підготовка, має відбуватись становлення науково-педагогічної технічної еліти.

Висуваючи вказану педагогічну умову, ми керувалися положенням, доведеним В. Сластьоніним та ін. про те, що не можна професійно зорієнтувати майбутнього педагога лише на заняттях з педагогічних дисциплін, в той час як інші дисципліни викладаються студентам без урахування специфіки їхньої майбутньої професійно-педагогічної діяльності [5, с. 140-141]. Ефективність же риторики у формуванні педагогічної свідомості, цінностей, ідеалів полягає в тому, що саме в процесі їх артикуляції, дискусійного обговорення, захисту (що є сутністю риторичної діяльності) відбувається як емоційне, так і свідоме їх прийняття й перетворення в стійкі переконання. Тобто риторику можна визначити технологією формування гуманістичної педагогічної спрямованості магістрантів.

Педагогічна умова передбачає: 1) змістовий та організаційно-методичний зв'язок риторики з психолого-педагогічними дисциплінами магістерської підготовки, педагогічною практикою, конкурсом педагогічної майстерності; 2) використання на заняттях з риторики дидактичного матеріалу, що сприяє

формуванню педагогічних цінностей, «гармонії знань і моральності» інженера, педагога, громадянина; 3) використання педагогічно значущих методів навчання риторики (дискусія, гра, мікровикладання тощо).

Зважаючи на можливі педагогічні вади викладання технічних дисциплін (технократизм, раціоналізація, авторитаризм, брак діалогу, знеособленість, емоційна знебарвленість), вважаємо найважливішою ознакою РК викладача технічного університету його здатність до риторизації викладання технічних дисциплін. Риторизацію навчального процесу розглядають (Л. Аксьонова [6], С. Мінеєва [7] та ін.) як 1) моделювання навчальних предметів у відповідності до алгоритму риторичної діяльності; 2) процес пізнання й виховання через спілкування з текстами й конкретними особистостями, прилучення до цінностей культури; 3) діалогізм, дискурсоцентризм, співробітництво, суб'єкт-суб'єктну взаємодію. В аспекті проблеми дослідження визначальним є висновок С. Мінеєвої про риторизацію як процес подолання авторитарності й технократизму, як гуманітаризацію освіти [7]. В ситуації скорочення гуманітарних дисциплін у технічних ВНЗ функцію гуманітаризації повинні виконувати великою мірою спеціальні дисципліни. Тому, окрім названих концептів риторизації навчального процесу, виділимо ще один: реалізація в риторичній педагогічній діяльності триєдності етосу-пафосу-логосу. Саме тут бачимо ключову проблему викладання технічних дисциплін, яка може бути розв'язана в царині риторики: домінування логосу (раціонально-логічна, інтелектуальна, знанієва складова педагогічного мовлення), брак чи мінімізація етосу (етична, світоглядна, гуманістична, ціннісна складова), пафосу (емоційна, почуттєва, духовна складова). У світлі пропонованої педагогічної умови у формуванні РК майбутніх викладачів технічних університетів має з необхідністю простежуватись обґрунтований В. Сухомлинським шлях до гармонії знань і моральності: від культури слова до емоційної культури, від емоційної культури до культури моральних відносин [8, с. 507].

2. Застосування інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури магістрантів в межах навчального курсу риторики.

Формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів є ефективним за наявності спеціального курсу риторики, що передбачає засвоєння риторичної історії й теорії, формування риторичних умінь текстотворення, взаємодії зі слухачами, рефлексії, техніки мовлення тощо; в якому реалізовано інтерактивну технологію навчання, що містить традиційні, активні й інтерактивні методи навчання з відчутним переважанням останніх. Застосування інтерактивних методів навчання риторики обґрунтовуємо їхнім системним впливом на формування всіх компонентів риторичної культури магістрантів. Їх використання також затребуване «гнучкою педагогікою» підготовки інженерів (термін В. Шубіна [9]), що актуалізує формування особистісно, професійно, соціально значущих якостей, ціннісно орієнтовного інженерно-гуманітарного мислення студентів, їхню здатність до взаємодії, навчання впродовж життя. Ефективність інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів доводиться в працях [10; 11].

3. *Упровадження дистанційного навчання риторики.* Науково-теоретичне обґрунтування цієї педагогічної умови здійснено у статті [12]. Тут зазначимо лише, що доцільність дистанційного навчання у формуванні РК визначено 3 чинниками: 1) професійною спрямованістю магістрантів, для багатьох з яких комп'ютер та інформаційно-комунікаційні системи є головним інструментом і об'єктом реалізації науково-інженерної діяльності, тому віртуальне навчальне середовище для них є близьким і звичним; 2) обмеженим обсягом аудиторного навчання та значним обсягом самостійної роботи магістрантів; 3) вимогами гуманізації освіти (магістранти – це дипломовані бакалаври, чимало з яких працює паралельно з навчанням; це дорослі люди, багато з яких уже створили сім'ї; це молоді науковці, які активно беруть участь у наукових конференціях – тому дистанційне навчання дозволяє їм не «відставати» за необхідності пропускати аудиторні заняття, це створює комфортні умови навчання).

Досвід застосування дистанційного навчання дає можливість зробити висновки: ефективність аудиторно-дистанційного навчання з переважанням

активних та інтерактивних методів є вищою від аудиторного навчання; використання дистанційних методів значно збільшує обсяг мисленнєво-мовленнєвої діяльності магістрантів і її якість (авторську самостійність текстів та відповідальність за них); у дистанційному форматі риторика так само реалізує свою основну виховну функцію – формувати здатність особистості існувати в діалозі.

4. Інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища. Міжпредметну інтеграцію в сучасній системі освіти визначено принципом виховного та розвивального навчання [13]. В умовах збільшення й пришвидшення сучасного інформаційного потоку вона спрямована на формування цілісної системи знань та вмінь студентів, розвитку латерального, продуктивного мислення, творчих здібностей.

Найвищим рівнем і результатом інтеграції науковці визначають формування нової навчальної дисципліни інтеграційного характеру. Але зазначимо, що інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища має відмінні ознаки. Якщо метою інтеграції навчального процесу є поява нового інтегрованого знання, нової дисципліни, то риторика вже є цим «кінцевим» результатом. Інтегрованість знання – це одночасно перевага та небезпека риторики. Її історія свідчить, що періоди занепаду риторики пов'язані саме з розпадом синкретичності цього масиву знань. Так відбувалося в 19 ст., коли «уламки» риторики розчинилася в інших суміжних галузях знань: філософії, лінгвістиці, теорії літератури, стилістиці, психології, акторській майстерності тощо. Тому затребуваність інтеграції навчання в досліджуваному процесі пов'язуємо не лише зі зрослими й новими вимогами до якості й характеру освіти, а й масштабністю завдання риторики – навчити ефективної мисленнєво-мовленнєвої діяльності від народження ідеї до її реалізації в тексті та виголошення. Таке завдання потребує підтримки риторики іншими дисциплінами та позанавчальними заходами, що передбачають активне

мислёмовлення студентів.

Навчальне риторичне середовище створюється змістовими й організаційно-методичними зв'язками між дисциплінами гуманітарного циклу для реалізації мети формування риторичної культури студентів та організацією їхньої позанавчальної риторичної діяльності за допомогою 1) міжпредметних зв'язків (виявлення риторичного компоненту в інших гуманітарних дисциплінах); 2) єдності підходів у викладанні (гуманістичного, аксіологічного, комунікативного та ін.); 3) партнерства як особливої форми комунікативної взаємодії викладачів зі студентами; 4) застосуванням інтерактивних методів навчання, що стимулюють мовленнєтворчу активність студентів; 5) єдністю риторичних вимог викладачів до оцінки творчих письмових робіт та усних відповідей студентів. У межах дисциплін навчального риторичного середовища формується мотивація до риторичної діяльності, інженерно-гуманітарне ціннісне мислення, збільшується обсяг мисленнєво-мовленнєвої практики, прилюдних виступів.

Позанавчальна риторична діяльність студентів (у ВНТУ це – літературний клуб: конкурс декламаторів поезій Т. Шевченка; інтелектуальний клуб «Баюн»: дебати, гра «Що? Де? Коли?»; «Служба психологічної підтримки»: тренінг продуктивного мислення; науково-технічна конференція ВНТУ тощо) ініціюється й організовується в межах відповідних навчальних дисциплін. Це визначає сталість риторичного середовища. Найбільш значним проектом навчального риторичного середовища є конкурс педагогічної майстерності магістрантів, який суттєво впливає на риторично-педагогічну спрямованість майбутніх викладачів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Визначені й обґрунтовані на основі аналізу наукових досліджень та досвіду викладання риторики педагогічні умови вважаємо обов'язковими й достатніми для ефективного формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів в умовах магістерської підготовки.

Актуальним вважаємо подальше вивчення й визначення доцільності використання світового педагогічного досвіду у викладанні риторики; проблеми риторизації навчального-виховного процесу в технічному університеті; розв'язання проблеми більш глибокої інтеграції навчально-виховного процесу в межах риторичного навчального середовища.

Список використаної літератури

1. Анисарова, Л. А. Методика обучения основам риторики в техническом вузе : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. А. Анисарова. – Рязань, 1998. – 17 с.
2. Габдурахимова, Т. М. Формирование и развитие риторических умений студентов технических вузов: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: специальность 13.00.08 «Теория и методика проф. образования» / Т. М. Габдурахимова. – Казань : 2005. – 23 с.
3. Андреев, В. И. Педагогика: учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев – [2-е изд.] – Казань, 2000. – 600 с.
4. Яковлева, Н. Теоретико-методологические основы педагогического проектирования / Н. О. Яковлева. – М. : АТиСО, 2002. – 239 с.
5. Слостенин, В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Слостенин В. А., Исаев И. Ф., Шиянов Е. Н.; Под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
6. Аксенова, Л. П. Формирование риторической культуры преподавателя высшей школы : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Л. П. Аксенова – Рос. гос. проф.-пед. ун-т. – 2002. – 25 с.
7. Минева, С. А. Проблемы и трудности риторизации / С. А. Минеева // Риторика диалога в становлении научно-гуманистической системы образования: проблемы исследования и преподавания: материалы XI науч.-практ. конф.; [10-11 ноября 2002 г.]. / Под ред. С. А. Минеевой. – Пермь : ЗУУНЦ, 2002. – С.131-134.
8. Сухомлинський, В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – Т. 3. – К. : Радянська школа, 1977. – С. 283-568.

9. Шубин, В. И. Культура. Техника. Образование [Электронный ресурс] / В. И. Шубин, Ф. Е. Пашков. – Днепропетровск : «Полиграфист», 1999. – 201 с. – Режим доступа : <http://n-t.ru/ri/sb/kt.htm>

10. Залюбівська, О. Б. До проблеми педагогічної технології викладання риторики / О. Б. Залюбівська // Гуманізм та освіта: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 21-23 вересня 2004 р., Вінниця: в 2-х т. – Т. 1. – Вінниця : «Універсум- Вінниця», 2004. – С. 160-165.

11. Залюбівська, О. Б. Педагогічна модель формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів / О. Б. Залюбівська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: зб. наук. пр. – Випуск 39 / [Редкол: І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – С 214-219.

12. Залюбивская, О. Б. Дистанционные методы формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов / О. Б. Залюбівська // Дистанционное и виртуальное обучение. – [М. : Изд-во СГУ]. – 2015. – № 1. – С. 72-79.

13. Коломієць, А. М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 1999. – № 2. – С. 61–66.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2015

Залюбивская О. Б., Диденко А. В. Педагогические условия формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов

В статье определены и обоснованы педагогические условия формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов (направленность процесса формирования риторической культуры магистрантов на будущую научно-педагогическую деятельность, применение интерактивной педагогической технологии формирования риторической культуры магистрантов в рамках учебного курса риторики; внедрение дистанционного обучения риторики; интеграция содержания гуманитарных дисциплин и внеучебных мероприятий в техническом университете с целью создания учебной риторической среды).

Ключевые слова: педагогические условия, формирование, риторическая культура преподавателя технического университета, интеграция обучения, дистанционное обучение, учебная риторическая среда.

Zalyubivska O. B., Didenko O. V. Pedagogical conditions of formation rhetorical culture of future teacher's of technical universities

In the article the were defined 4 pedagogical conditions forming rhetorical culture of future teacher's of technical universities: direction of formation process rhetoric culture of undergraduates for future scientific and pedagogical activities; the use of interactive teaching technology of forming of rhetoric culture of undergraduates within the course of rhetoric; introduction of distance learning of rhetoric; integration of humanitarian disciplines and extra-curricular activities at technical university in order to create an educational rhetorical environment.

The first educational condition involves: 1) informative and methodological connection between rhetoric and psycho-pedagogical disciplines of Master training, teaching practice; 2) the use of didactic material that promotes educational values "harmony of knowledge and morality" engineer, teacher, citizen; 3) the use of pedagogically meaningful methods of teaching of rhetoric (debate, game, micro-teaching etc.).

The use of interactive teaching methods of rhetoric proved that this systemically affects on formation of all components of rhetorical culture of students. Also this concerns the requirement for "flexible pedagogy" training of engineers, which forms personally, professionally, socially relevant qualities of future specialists, their ability to interact and the ability to learn throughout life.

The experience of distance learning makes it possible to draw conclusions: efficiency of combining of classroom and distance learning with the use of active and interactive methods are higher than the classroom learning; using remote methods increases the amount and quality of speech activity students (authorial independence of texts and responsibility for them); in distance format, rhetoric realizes its basic educational function - shape the ability of the personality to exist in dialogue.

Educational rhetorical environment is created using: 1) interdisciplinary connections; 2) unity of approaches to teaching (humanistic, axiological, communication and others.); 3) partnerships as a special form of communication between teachers and students; 4) the use of interactive teaching methods that stimulate for speech creative activity of students; 5) unity rhetorical demands teachers to assess creative written work and oral answers students. This contributes to the formation of motivation to rhetorical activities, increases the amount of mental-verbal practice, to the formation engineering-humanitarian valuable thinking.

Keywords: *pedagogical conditions, formation, rhetorical culture of technical university teacher, integrating learning, distance learning, educational rhetorical environment.*